

Datum	Referens	Dnr
2013-04-15	A2012/3701/DISK	56/13

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över Betänkande av utredningen om ett effektivare arbete mot främlingsfientlighet - Främlingsfienden inom oss (SOU 2012:74)

Lärarnas Riksförbund har givits möjlighet att lämna synpunkter på rubricerad remiss. Förbundet lämnar endast synpunkter på de delar av betänkandet och de förslag som berör skolan.

Sammanfattning

Lärarnas Riksförbund anser att utredningen i många avseenden lyckas väl med att beskriva den komplexitet det innebär att i skolan arbeta aktivt mot främlingsfientliga attityder, kränkande behandling och liknande. Skolan spelar en central roll i samhället för ett effektivt arbete mot främlingsfientlighet och för ökad tolerans. Förbundet efterlyser dock en noggrannare analys av dels vilka innehållsmässiga krav som ska ställas på utbildningsanordnarna av de kurser som ska ingå i lärarlyftet, dels till vilka lärare och hur satsningen ska organiseras.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker:

- Att Ungdomsstyrelsen får anslag att fördela som verksamhetsbidrag för att stödja antidiskrimineringsverksamhet
- Att en quick response-funktion säkras med statligt stöd
- Att ett lärarlyft genomförs i mänskliga rättigheter
- Att Skolinspektionen får i uppgift att rapportera om främlingsfientlighet i skolan

Lärarnas Riksförbund anser:

- Att det saknas en fördjupande analys i utredningen av varför föräldrars utbildningsnivå har större betydelse för elevernas medborgarkunskaper i Sverige än vad den har i andra europeiska länder
- Att inriktningen och organiseringen av ett lärarlyft i mänskliga rättigheter behöver analyseras ytterligare med utgångspunkt i vad lärare också behöver för kunskaper i olika klassrumssituationer

Lärarnas Riksförbund har inget att anföra gällande förslagen till utvidgat uppdrag till Forum för levande historia.

Lärarnas Riksförbunds synpunkter

Nedan lämnas förbundets synpunkter och kommentarer till betänkandets specifika delar. Dessa följer betänkandets struktur.

Kapitel 6, Skola mot främlingsfientlighet

6.6 Attityder i skolan

Skolans värdegrundsuppdrag är en central del av de målsättningar samhället har för skolan. Det är dock en mycket komplex uppgift i och med att det inte endast är en fråga om kunskapsförmedling, utan det är också en fråga om attityder, värderingar och inlärd beteenden. Dessutom handlar det i hög grad om kunskaper som inte förvärvas i skolan enbart.

Lärarnas Riksförbund anser att det i utredningen saknas en analys av varför föräldrarnas utbildningsnivå har så mycket större betydelse för elevernas medborgarkunskaper i Sverige än i andra europeiska länder. Utredningen talar om behovet av långsiktighet i arbetet med värdegrundsfrågor och betydelsen av att det inte får ske under spridda temadagar och liknande, men fokuserar inte på fördelningen av undervisningstid i grund- och gymnasieskolan eller på det faktum att en oacceptabelt hög andel av lärarna i samhällsorienterande ämnen i grundskolan saknar utbildning i ett eller flera av sina undervisningsämnen.

Att tillföra att alla elever har *verklig* rätt till en garanterad lägsta nivå av undervisningstid i respektive ämnen i grund- och gymnasieskolan, med behöriga lärare, är en viktig del i att motverka betydelsen av föräldrars utbildningsnivå för medborgarkunskaperna. Lärarnas Riksförbund efterlyser därför också stadiindelade ämnesplaner för grundskolan samt timplaner för gymnasieskolan där en poäng motsvaras av en undervisningstimme.

6.7 Metoder i skolans arbete

Utredningen beskriver på ett förtjänstfullt sätt många av de utmaningar som lärare möter i klassrummet avseende elever med främlingsfientliga attityder. Det är däremot viktigt att framhålla att ingen klassrumssituation är den andra lik. Samhället måste ha förtroende för att lärare kan fatta professionella avgöranden om vilken strategi som ska användas vid ett givet tillfälle. Detta innebär att lärare med rätta agerar på olika sätt i olika situationer.

Ytterligare en viktig aspekt att lyfta fram är vad som krävs av en lärare i klassrummet när diskussioner blossar upp. Utredningen refererar studier som visar att lärare anser att det är svårt att omsätta värdegrunden i praktiskt arbete, främst i och med att dess innehåll känns oprecist. Lärarnas Riksförbunds analys av detta är att den utbildning studenter möter i lärarutbildningen kring värdegrunden är otillräcklig och att detta går igen i den fortbildning inom området som lärarna senare (eventuellt) möter.

Inför en kommande fortbildningsinsats är det därför viktigt att redan i upphandlingen av kurserna ställa krav på sakinnehållets djup. Principer om lika människovärde, jämställdhet och demokrati, så som de återfinns i värdegrunden, uppfattas inte som oprecisa av den som kan härleda dem. Det måste därför vara ett viktigt mål med kurserna.

Resonemang av detta slag får betydelse för vilka statliga insatser förbundet bedömer kan få störst effekt för att motarbeta främlingsfientlighet. Detta diskuteras närmare i kommentarerna till kapitel 7 nedan.

Kapitel 7, Slutsatser och förslag

7.2.5 Projekt- och verksamhetsbidrag från Ungdomsstyrelsen mot näthat

Lärarnas Riksförbund delar utredningens bedömning av behovet av frivilligorganisationer som kan bidra i arbetet mot kränkande behandling på nätet och tillstyrker därför förslaget. Lärarnas Riksförbund har i en tidigare undersökning (*"Elever och lärare online – var går gränsen?"*, 2010) belyst hur lärare, elever och föräldrar ser på ansvaret för hur elever betar sig på nätet på sin fritid. Samtliga grupper av svarande framhåller unisont att det inte kan ankomma på lärarna att bevaka hur eleverna uppför sig på nätet utanför skoltid, utan det ankommer på föräldrarna och eleverna själva. Det finns ett stort behov av insatser från frivilligorganisationer och civilsamhället på detta område.

7.2.6 Quick response-funktion säkras med statligt stöd

En av skolans viktigaste uppgifter är att rusta eleverna till källkritiska informationsmottagare. Att rusta eleverna med dessa kunskaper tar tid och Lärarnas Riksförbund anser därför att en välfungerande Quick response-funktion kan fylla en viktig funktion för skolan genom att den kan bidra till att nyansera information som eleverna stöter på och som de inte hinner, vill eller kan diskutera med sin lärare.

7.2.8 Lärarlyft i mänskliga rättigheter

Lärarnas Riksförbund anser att ett lärarlyft i mänskliga rättigheter bör genomföras. Utifrån vad som anfördes ovan under rubrik 6.7 anser förbundet att det behövs en omfattande fortbildningsinsats som levererar mer än "tomma ord" som "är svåra att fylla med innehåll" (s.295). En satsning av detta slag måste nå så många lärare som möjligt. Förbundet är därför tveksamt till den "train-the-trainer"-modell som utredningen föreslår.

Fortbildningen bör bestå av sak- och metodkunskap, som utredningen föreslår. Som nämdes under rubrik 6.7 måste det övergripande målet dock vara att fylla värdegrundens satsar med ett reellt innehåll. Detta måste tydligt framgå som ett krav i statens upphandling av kurserna.

Lärarnas Riksförbund vill tydligt framhålla att det är viktigt att kurserna bottnar i mycket av den kunskap och erfarenhet som byggts upp i projekt som Toleransprojektet och New Connexion, till exempel att fokusera på ökad *tolerans* och inte endast *mänskliga rättigheter*.

Utredningen nämner en miniminivå för kostnader för föreslagen utbildningssatsning. Enligt Lärarnas Riksförbunds bedömning kommer inte nivån 10 miljoner kronor att vara tillräcklig.

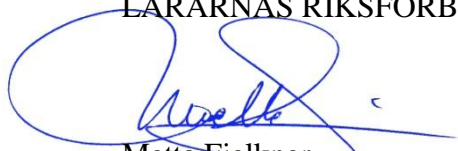
7.2.9 Skolinspektionen rapporterar om främlingsfientlighet i skolan

Lärarnas Riksförbund anser att förslaget att Skolinspektionen ska samla in uppgifter om främlingsfientliga attityder i skolan och skolors arbete mot dem är bra.

Skolinspektionen bör även få ett tydligt uppdrag att tillförse att uppgifterna är jämförbara över tid. Lärarnas Riksförbund vill i detta sammanhang betona att förbundet anser att det är viktigt att Skolverket fortsatt är den myndighet som står för stöd, utvärdering och analys, och Skolinspektionen för tillsyn och granskning.

Med vänliga hälsningar

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Metta Fjelkner
Förbundsordförande

Pontus Bäckström
Utredare